

«Τα Κερκυραϊκά» Η Κέρκυρα στις παραμονές του Πελοποννησιακού πολέμου

Εισαγωγή

Την περίοδο που εξετάζουμε υπήρχαν δύο Μεγάλες Δυνάμεις: η Αθήνα και η Σπάρτη. Ανάμεσα στις δύο πόλεις υπήρχε μία λανθάνουσα και παλιά αντιζηλία. Μετά από πολλές διαμάχες, και κυρίως πολιτικό ανταγωνισμό, η σύγκρουσή τους αυτή κορυφώθηκε το 431π.Χ. καταλήγοντας στον Πελοποννησιακό Πόλεμο. Ας δούμε, όμως, πως κατέληξαν στον πόλεμο αυτό.

Η Αθήνα παρουσίαζε μία ομοιογενή και σταθερή πρόοδο: η ηγετική θέση της είχε σημαντικά ενισχυθεί, είχε συστήσει την αυτοκρατορία της, είχε αναπτύξει τα προνόμιά της και είχε διαμορφώσει το σύστημα με το οποίο ασκούσε την κυριαρχία της. Ακόμη, η πολιτική της παρουσίαζε έναν υψηλόφρονα επεκτατισμό. Σκοπός της ήταν να εξαπλώσει την κυριαρχία της στον ελληνικό ηπειρωτικό και θαλάσσιο χώρο και να κάνει την πολιτική της επιρροή αισθητή σ' εκείνες τις πολιτείες που θα ήταν αδύνατο να περιλάβει στα όρια της ηγεμονίας της.

Η πολιτική της Αθήνας ενοχλούσε πολύ τη Σπάρτη. Από την πλευρά τους οι Λακεδαιμόνιοι ανησυχούσαν όχι για την τύχη που τους περίμενε ή για το τι θα επιχειρούσε να κάνει η Αθήνα στο άμεσο μέλλον, αλλά για το προβάδισμα που αποκτούσε σταδιακά. Για αυτούς ήταν μία απειλή που έπρεπε να απομακρυνθεί. Αυτή ήταν η αιτία για την ανάληψη επιχειρήσεων με σκοπό την κάμψη της αθηναϊκής δύναμης εκείνη τη χρονική στιγμή.

Η ανησυχία της Κορίνθου για τη αθηναϊκή επέκταση, ειδικά στη Δύση όπου είχε και αυτή συμφέροντα, υπήρξε ένας σημαντικός παράγοντας για το ξέσπασμα του Πελοποννησιακού Πολέμου. Η Δύση γενικότερα (Σικελία, Ιταλία) αποτελούσαν πόλο έλξης για τη φαντασία των Ελλήνων και θεωρούνταν σαν μια γη της επαγγελίας. Ο Θουκυδίδης αναφέρει πως οι νέοι στην Αθήνα είχαν κυριευτεί από πόθο για το άγνωστο.

Από την αρχή όλοι γνώριζαν ότι ο πόλεμος θα πραγματοποιηθεί: η Κόρινθος είχε δείξει ήδη τις εχθρικές της διαθέσεις απέναντι στην Αθήνα, η Σπάρτη ήδη τη «φοβόταν», και μέσα στη διπλή σύγκλιση των διαθέσεων αυτών περιεχόταν εν δυνάμει ο επικείμενος πόλεμος.

Ο αθηναϊκός ιμπεριαλισμός εξηγεί τον πόλεμο και παίζει σημαντικό ρόλο στη διεξαγωγή του. Οι αναλύσεις του βιβλίου Α' των Ιστοριών του Θουκυδίδη δείχνουν ότι η κυριαρχία ήταν για την Αθήνα το εργαλείο που αξίωνε να χρησιμοποιεί, ενώ για τους αντιπάλους της ο λόγος που αξίωναν να βοηθηθούν, και ταυτόχρονα ήταν αυτό που και οι δύο πλευρές θεωρούσαν ότι διακυβευόταν στον αγώνα. Η τριπλή αυτή λειτουργία επανέρχεται σε όλα τα επεισόδια και μεταφέρεται σε όλους τους λόγους που δεν είναι αποκλειστικά στρατιωτικής φύσεως.

Η κύρια ιστορική πηγή για την εποχή αυτή είναι ο Θουκυδίδης και το έργο του Ιστορία. Ο Θουκυδίδης ήταν, μεταξύ άλλων, ένας «ομηρικού τύπου» αφηγητής πολέμων και μαχών. Στο έργο του διατυπώνεται η περίφημη παρατήρηση πως ο πόλεμος είναι «βίαιος δάσκαλος» που συνοδεύεται από τις στάσεις, τις εμφύλιες έριδες, εξαιτίας της σκληρότητας που δημιουργούν στον άνθρωπο οι οικονομικές δυσκολίες που προκαλεί.

Οι **αιτίες** του Πελοποννησιακού πολέμου, στις οποίες αναφέρεται και ο Θουκυδίδης, ήταν τρεις : **τα Κερκυραϊκά, η περίπτωση της Ποτίδαιας και το Μεγαρικό**

ψήφισμα. Και οι τρεις αιτίες έφεραν σε σύγκρουση την Αθήνα με την Κόρινθο. Ο Θουκυδίδης μεταχειρίζεται διαφορετικά στην αφήγηση του τα γεγονότα αυτά· αναφέρεται εκτενέστερα στις δύο πρώτες αιτίες, ενώ δίνει ελάχιστες πληροφορίες για την τρίτη. Ίσως ο λόγος που γίνεται αυτό είναι γιατί η αντιπαράθεση μεταξύ Αθηναίων και Πελοποννησίων ήταν πιο σοβαρή για τα ζητήματα της Κέρκυρας και της Ποτίδαιας.

Η διαμάχη, λοιπόν, Κερκυραίων και Κορινθίων είναι η πρώτη αφορμή για την έναρξη του Πελοποννησιακού Πολέμου. Όμως η διαμάχη μεταξύ των δύο πόλεων έχει τις ρίζες της παλαιότερα. Το **734π.Χ.** η Κέρκυρα αποικείται από την Κόρινθο, αφού τα νησιά του Ιονίου ήταν ενδιάμεσοι σταθμοί προς τη Δύση και το εμπόριο. Γρήγορα η αποικία αυτή απέκτησε τόση δύναμη, ώστε ανέπτυξε δικό της εμπόριο, απέκτησε ισχυρό στόλο και ίδρυσε δικές της αποικίες. Έτσι ανεξαρτητοποιήθηκε τελείως από τη μητρόπολη. Η Κέρκυρα εξελίχθηκε σε ισχυρή ναυτική δύναμη και έφτασε μέχρι και σε πόλεμο με τη μητρόπολή της. Η πρώτη ναυμαχία μεταξύ Κέρκυρας-Κορίνθου αναφέρεται μόνο από τον Θουκυδίδη και είναι άγνωστη από πολλές πηγές.

Πραγματοποιήθηκε μεταξύ του 680 και του 660 π.Χ., και σίγουρα πριν από το 650 π.Χ., οπότε εγκαθιδρύθηκε τυραννικό καθεστώς στην Κόρινθο.

Στη νέα διαμάχη Κέρκυρας-Κορίνθου μήλο της έριδος είναι η **Επίδαμνος**, το σημερινό Δυρράχιο της Αλβανίας. Η Επίδαμνος αποικήθηκε από τους Κερκυραίους, όμως αρχηγός της αποικίας ήταν ένας Κορινθίος. Η πόλη έγινε γρήγορα πολυάριθμη και απέκτησε στρατιωτική ισχύ. Οι εμφύλιες διαμάχες όμως και ο πόλεμος με τους γειτονικούς βαρβάρους, τους Ταυλάντιους, μείωσαν τη δύναμή της. Και έτσι καταλήγουμε στα γεγονότα που εξετάζουμε, γνωστά ως Κερκυραϊκά.

Τα Κερκυραϊκά περιγράφονται από τον Θουκυδίδη στο Α' βιβλίο των Ιστοριών του στις παραγράφους 24-55 και παρουσιάζονται ως εξής:

24. Άρνηση των Κερκυραίων να συνδιαλέξουν τους ερίζοντας μεταξύ τους
Επίδαμνίους

25. Απόφαση των Κορινθίων περί επεμβάσεως στην Επίδαμνο

26. Πολιορκία της Επίδαμνου από τους Κερκυραίους

27. Προετοιμασία των Κορινθίων

28. Πρεσβεία Κερκυραίων στην Κόρινθο

29-30. Ήττα των Κορινθίων

31. Πρέσβεις της Κορίνθου και της Κερκύρας στην Αθήνα

32-36. Λόγοι των Κερκυραίων Πρέσβεων

37-43. Λόγοι των Κορινθίων Πρέσβεων

44. Αμυντική συμμαχία μεταξύ Αθηναίων και Κερκυραίων

45. Αποστολή Αθηναϊκής βοήθειας στην Κέρκυρα

46. Κορινθιακός στόλος κατά της Κερκύρας

47-51. Ναυμαχία στα Σύβοτα

52-53. Άφιξη του Αθηναϊκού στόλου

54-55. Διεκδίκηση της νίκης από τους δύο αντιπάλους

Τα Κερκυραϊκά

**24. Άρνηση των Κερκυραίων να συνδιαλέξουν τους ερίζοντας μεταξύ τους
Επίδαμνίους**

Η Επίδαμνος ήταν αποικία των Κερκυραίων, αλλά ιδρυτής της ήταν κάποιος

Κορίνθιος. Ακόμη στον αποικισμό συμμετείχαν και Κορίνθιοι αλλά και Δωριείς. Με την πάροδο του χρόνου η πόλη έγινε σημαντική, όμως μετά από πολυετείς εμφυλίους πολέμους η πόλη έχασε τη δύναμή της. Στο τέλος του πολέμου ο λαός έδιωξε τους ολιγαρχικούς, που ενώθηκαν με τους βαρβάρους και λήστεψαν τους κατοίκους της Επιδάμνου, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να στείλουν πρέσβεις στην Κέρκυρα, που ήταν η μητρόπολή τους, για να συνδιαλέξουν με τους εξόριστους ικέτες αλλά δεν εισακούστηκαν και έφυγαν.

25. Απόφαση των Κορινθίων περί επεμβάσεως στην Επίδαμνο

Οι Επιδάμνιοι αφού δεν εισακούστηκαν από την Κέρκυρα έστειλαν πρέσβεις στους Δελφούς. Ο θεός απάντησε να παραδοθούν και να τεθούν υπό την ηγεμονία των Κορινθίων, που ήταν και ιδρυτές της αποικίας. Έτσι οι Επιδάμνιοι παραδόθηκαν στην Κόρινθο ζητώντας τη βοήθειά τους. Οι Κορίνθιοι υποσχέθηκαν να βοηθήσουν και γιατί θεωρούσαν ότι η αποικία ήταν εξίσου δική τους όσο και των Κερκυραίων, αλλά και γιατί μισούσαν τους Κερκυραίους, οι οποίοι παρόλο που ήταν άποικοι της Κορίνθου φερόντουσαν ανευλαβώς προς τη μητρόπολη και συμπεριφερόντουσαν περιφρονητικώς προς αυτούς λόγω της δύναμης και του πλούτου, αλλά και εξαιτίας της πολεμικής και ιδιαίτερα της ναυτικής τους δύναμης, για την οποία καυχιόντουσαν ως συνεχιστές των Φαιάκων.

26. Πολιορκία της Επίδαμνου από τους Κερκυραίους

Έχοντας ως αφορμή τα παράπονα οι Κορίνθιοι βοήθησαν στέλλοντας αποίκους και φρουρά από Αμπρακιώτες, Λευκαδίους και Κορινθίους. Η μετάβαση έγινε από ξηρά φοβούμενοι την παρεμπόδιση των Κερκυραίων από θαλάσσης. Οι **Κερκυραίοι εξοργίσθηκαν** όταν έμαθαν για την παράδοση της πόλης στους Κορινθίους και τη μετάβαση φρουράς. Έστειλαν αμέσως στόλο, αποτελούμενο από 40 πλοία, για να πει στους Επιδάμνιους να διώξουν τη φρουρά και να δεχτούν πίσω τους εξόριστους, οι οποίοι είχαν προσφύγει στην βοήθειά τους. Επειδή δεν συμμορφωνόντουσαν οι Κερκυραίοι, έχοντας τους Ιλλυρίους συμμάχους και ακολουθούμενοι από τους εξοριστούς, εκστράτευσαν εναντίον τους και πολιορκήσαν την πόλη.

27. Προετοιμασία των Κορινθίων

Μαθαίνοντας για την πολιορκία από αγγελιοφόρους της Επίδαμνου, οι Κορίνθιοι άρχισαν να προετοιμάζονται για εκστρατεία, ετοιμάζοντας 30 πλοία και 3000 στρατιώτες βαριά οπλισμένους. Συγχρόνως προκήρυξαν αποικία στην Επίδαμνο με χρηματική αμοιβή. Σύμμαχοι των Κορινθίων στην εκστρατεία αυτή ήταν οι Μεγαρείς, οι Παλείς, οι Επιδάυριοι, οι Ερμιονείς, οι Τροιζήνιοι, οι Λευκάδιοι, οι Αμπρακιώτες, οι Θηβαίοι, οι Φλειάσιοι και οι Ηλείοι.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να τονιστεί η ουδέτερη στάση που είχε κρατήσει η Κέρκυρα μέχρι τώρα, καθώς και η έλλειψη συμμάχων. Το πολίτευμα της Κέρκυρας δεν είναι γνωστό και ο Θουκυδίδης δεν κάνει κάποια αναφορά σε αυτό. Ωστόσο, κάποιοι ξένοι μελετητές πιστεύουν πως οι Κερκυραίοι ήταν δημοκρατικοί. Παρόλα αυτά στα επεισόδια στην Επίδαμνο οι Κερκυραίοι ουσιαστικά συνεργάστηκαν με τους ολιγαρχικούς. Η βοήθεια όμως που ζητάνε είναι από τη δημοκρατική Αθήνα.

28. Πρεσβεία Κερκυραίων στην Κόρινθο

Όταν οι Κερκυραίοι έμαθαν για την προετοιμασία φοβήθηκαν ότι θα υστερούσαν σε δύναμη, εφόσον και άλλες πόλεις θα πολεμούσαν εναντίον τους, και προσπάθησαν να λύσουν τη διαφορά ειρηνικά. Έτσι, πήγαν στην Κόρινθο μαζί με πρέσβεις της Σπάρτης και της Σικυώνας και απαίτησαν να ανακαλέσουν τη φρουρά και τους αποίκους από την Επίδαμνο. Δήλωσαν μάλιστα ότι αν διεκδικούσαν δικαιώματα από την πόλη μπορούσαν να συμφωνήσουν να πάρουν την εξουσία κάποιας άλλης Πελοποννησιακής πόλης και η αποικία να μείνει στους Κερκυραίους. Πρότειναν να ρωτήσουν και το μαντείο όμως δεν ήθελαν να προχωρήσουν σε πόλεμο γιατί τότε θα αναγκαζόντουσαν να συνάψουν νέες φιλίες για την άμυνά τους. Οι Κορίνθιοι δέχτηκαν να σκεφτούν την πρόταση αν οι Κερκυραίοι απέσυραν από την αποικία το στόλο και τους βαρβάρους. Οι Κερκυραίοι ανταπάντησαν ότι δέχονται την αντιπρόταση των Κορινθίων αν και αυτοί αποσύρουν τη φρουρά και τους αποίκους και να συνομολογηθεί ανακωχή.

29-30. Ήττα των Κορινθίων

Οι Κορίνθιοι τελικά δεν δέχτηκαν τις προτάσεις και έστειλαν στόλο για να αρχίσουν τις εχθροπραξίες με τους Κερκυραίους. Όταν έφτασαν στο Άκτιο οι Κερκυραίοι έστειλαν κήρυκα για να απαγορεύσει να πλεύσουν εναντίον τους και ταυτόχρονα προετοίμαζαν το στόλο. Αφού όμως δεν έλαβαν ειρηνική απάντηση οδηγήθηκαν σε **ναυμαχία στη Λευκίμμη (435πΧ)**, όπου και νίκησαν κατά κράτος. Την ίδια μέρα η Επίδαμνος παραδόθηκε στους πολιορκούντες Κερκυραίους, υπό τον όρο οι νέοι άποικοι να πουληθούν ως δούλοι και οι Κορίνθιοι να φυλακιστούν προσωρινά. Μετά τη ναυμαχία οι Κερκυραίοι σκότωσαν τους αιχμαλώτους εκτός από τους Κορίνθιους που τους φυλάκισαν. Οι Κερκυραίοι ήταν τώρα κύριοι του Ιονίου Πελάγους και όλο το καλοκαίρι κατέστρεφαν και λεηλατούσαν τους συμμάχους των Κορινθίων. Οι Κορίνθιοι βλέποντας ότι οι σύμμαχοί τους υπέφεραν, έστειλαν στόλο και στρατό και στρατοπέδευαν στο Άκτιο και στη Θεσπρωτία για να την προστατεύσουν. Ο στόλος και ο στρατός των Κερκυραίων στρατοπέδευαν στη Λευκίμμη, κανείς όμως δεν προέβαινε σε επίθεση και έμειναν αντιμέτωποι όλο το καλοκαίρι μέχρι που ήρθε ο χειμώνας και αποσύρθηκαν.

31. Πρέσβεις της Κορίνθου και της Κερκύρας στην Αθήνα

Για δύο χρόνια μετά τη ναυμαχία, οι Κορίνθιοι ναυπηγούσαν πλοία, παρασκευάζοντας ισχυρότατο στόλο, και ναυτολόγησαν μισθωτούς ερέτας από την Πελοπόννησο και από την άλλη Ελλάδα. Οι Κερκυραίοι μαθαίνοντας για τις προετοιμασίες φοβήθηκαν και επειδή δεν ήταν σύμμαχοι με κανένα από τα Ελληνικά κράτη, και δεν είχαν καταταχθεί στην ομοσπονδία ούτε των Αθηναίων, ούτε των Λακεδαιμονίων, αποφάσισαν να πάνε προς τους Αθηναίους, για να γίνουν σύμμαχοι τους και να πετύχουν επικουρία από αυτούς. Αλλά και οι Κορίνθιοι, όταν το έμαθαν, έστειλαν και αυτοί πρέσβεις στην Αθήνα, από φόβο μήπως η προσθήκη του Αθηναϊκού ναυτικού στο Κερκυραϊκό τους εμποδίσει να κερδίσουν τον πόλεμο. Συγκάλεσαν έκτακτη συνέλευση του λαού και εξέθεσαν τ' αντίθετα επιχειρήματά τους.

Οι απεσταλμένοι της Κέρκυρας και της Κορίνθου εμφανίστηκαν μαζί μπροστά στην Εκκλησία του δήμου. Τα επιχειρήματα, που ο Θουκυδίδης έβαλε στο στόμα τους, εκφράζουν καθαρά την εικόνα της καταστάσεως και τη σημασία της αποφάσεως για την Αθήνα. Το κύριο επιχειρήμα για να δεχτούν την προσφερόμενη συμμαχία της Κέρκυρας στηρίζεται στην υπόθεση ότι ο πόλεμος επίκειται.

32-36. Λόγοι των Κερκυραίων Πρέσβων

Οι Κερκυραίοι υπογράμμισαν πόσο συνέφερε την Αθήνα η συμμαχία. Αν νικούσαν οι Κορίνθιοι τους Κερκυραίους και έπαιρναν το στόλο τους, θα αποκτούσαν τεράστια ναυτική δύναμη, οπότε ο αγώνας στη θάλασσα, στον πόλεμο που επρόκειτο να γίνει, θα ήταν τρομερά δύσκολος γι' αυτούς. Τόνισαν και τα πλεονεκτήματα που προσέφερε η συμμαχία μαζί τους, εξαιτίας της στρατηγικής θέσεως της Κέρκυρας, που ήταν σε θέση να εμποδίσει την αποστολή ναυτικής βοήθειας στους Πελοποννησίους, ενώ ο κερκυραϊκός στόλος θα προστάτευε κάθε αποστολή δια θαλάσσης από τους Έλληνες της Δύσεως.

37-43. Λόγοι των Κορινθίων Πρέσβων

Οι Κορίνθιοι κατηγορήσαν τους Κερκυραίους ως αδίκους και προσέθεσαν ότι τυχόν επέμβαση των Αθηναίων στην υπόθεση ήταν αντίθετη με τις Τριακονταετείς σπονδές. Θύμισαν ταυτόχρονα στους Αθηναίους πως είχαν πάρει το μέρος τους στη διένεξη τους με τους Σαμίους και πως τους είχαν βοηθήσει στον πόλεμο με την Αίγινα, αναφέροντας και άλλες περιπτώσεις συμπαράστασής τους.

44. Αμυντική συμμαχία μεταξύ Αθηναίων και Κερκυραίων

Οι Αθηναίοι συζήτησαν το θέμα σε δύο συνεδρίες της Εκκλησίας και αποφάσισαν, για να μην έλθουν σε αντίθεση με τις Τριακονταετείς σπονδές και για να αποφύγουν μία άμεση παραβίαση της συνθήκης, να κάνουν με την Κέρκυρα αμυντική συμφωνία (**επιμαχία**), γιατί νόμιζαν ότι ο πόλεμος με τους Πελοποννησίους θα γινόταν οπωσδήποτε και δεν ήθελαν να αφήσουν τους Κερκυραίους, που είχαν τόσο μεγάλο στόλο, στους Κορινθίους, αλλά να τους βάλουν να μάχονται μεταξύ τους όσο περισσότερο γινόταν, για να είναι πιο αδύνατοι, αν έφθανε η ώρα που θα αναγκάζονταν αυτοί να βγουν σε πόλεμο με τους Κορινθίους και με άλλες ναυτικές δυνάμεις.

45-55. Βοήθεια των Κερκυραίων από τους Αθηναίους – Ναυμαχία στα Σύβοτα

Η Αθήνα έπρεπε μόνο να προσφέρει ένοπλη βοήθεια σε περίπτωση που η Κέρκυρα θα δεχόταν κάποια απειλή. Έτσι έστειλε δέκα πλοία στην Κέρκυρα με εντολή να μην επιτεθούν, εκτός αν η Κέρκυρα ή κάποιο από τα μέρη που της ανήκουν δεχόταν επίθεση. Μία μεγάλη και θυελλώδης ναυμαχία επακολούθησε κοντά στο νησάκι Σύβοτα (433πΧ), μεταξύ της Λευκίμμης και της θεσπρωτικής στερεάς. Ένας κερκυραϊκός στόλος από 110 πλοία τοποθετήθηκε απέναντι σε ένα κορινθιακό από 150, ως αποτέλεσμα των δύο χρόνων προετοιμασίας. Η δεξιά πτέρυγα των Κερκυραίων νικήθηκε και τα 10 αθηναϊκά πλοία επενέβησαν για να προλάβουν την ολοκληρωτική της κατατρόπωση. Η Αθήνα έστειλε άλλα 20 πλοία και οι Κορίνθιοι στο θέαμά τους αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν. Αυτό θεωρήθηκε αποδοχή της ήττας τους, παρόλο που ουσιαστικά οι Κορίνθιοι είχαν μεγαλύτερη επιτυχία στη μάχη. Έτσι στο γυρισμό προς την Κόρινθο κατέλαβαν το Ανακτόριο, μία κοινή τους αποικία με τους Κερκυραίους. Η Κόρινθος μεταχειρίστηκε με μεγάλο σεβασμό τους Κερκυραίους που είχαν αιχμαλωτιστεί στη μάχη. Οι περισσότεροι απ' αυτούς ήταν επιφανείς άνδρες και υπήρχε η ελπίδα ότι μέσω αυτών η Κόρινθος θα μπορούσε τελικά να ξανακερδίσει τη φιλία της Κέρκυρας.

Με αυτή τη ναυμαχία τελειώνουν και τα γεγονότα των Κερκυραϊκών. Είναι φανερό,

λοιπόν, πως το περιστατικό με την Επίδαμνο ήταν απλά η αφορμή και όχι το αίτιο για τον Πελοποννησιακό Πόλεμο. Αίτιο κατά το Θουκυδίδη ήταν το δέος της Σπάρτης προς την Αθήνα.